

تاریخچه انجمن کتابداران ایران

زهرا شادمان

ژویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

انجمن کتابداران ایران در اسفند ماه ۱۳۵۴ دهمین سال فعالیت خود را به اتمام می‌رساند. در طول این مدت اعضای انجمن از ۸ نفر اعضای هیأت مؤسس به بیش از ۱۲۰۰ نفر رسیده است. در مدت ده‌ساله که از عمر انجمن کتابداران ایران می‌گذرد اعضای انجمن برای پیشبرد هدفهای انجمن، یعنی ۱- "تشویق کتابداران ایران به اجرای اصول علمی کتابداری" و ۲- "شناساندن اهمیت حرفه کتابداری در ایران

وبالا بردن مقام کتابداران ایرانی و حفظ حقوق آنها^۱ فعالیت‌های گسترده‌ای انجام داده‌اند .

در آستانه آغاز یازدهمین سال فعالیت انجمن کتابداران ، بی‌مناسبت نیست که گزارشی از فعالیت‌های دهساله انجمن ارائه شود . این گزارش می‌تواند مبنای باشد برای ارزیابی فعالیت‌های انجمن و ضمناً قدردانی از زحمات آن عده از اعضای انجمن که در این مدت برای موفقیت انجمن در رسیدن به هدف‌های خود کوشیده‌اند . این گزارش ضمناً اعضای جوانتر انجمن را با تاریخچه انجمن حرفه‌ای خود و کسانی که برای ایجاد ، حفظ و ارج بخشیدن بدان فعالیت کرده‌اند آشنا می‌سازد .

تاریخچه تأسیس

تاریخ تأسیس انجمن کتابداران ایران سال ۱۳۴۵ محسوب می‌شود ولی تاریخچه تأسیس انجمن در حقیقت به سال ۱۳۴۰ برمی‌گردد .

از سال ۱۳۴۰ تا هنگامی که انجمن رسماً تأسیس شده اقداماتی چند برای تشکیل انجمن کتابداران ایران صورت گرفت که ذکر آن ضروری به نظر می‌رسد . در سال ۱۳۴۰ برای اول بار انجمن کتابداران ایران تأسیس شد . در آن زمان تعداد اعضای انجمن به ۲۱ نفر می‌رسید که عبارت بودند از :

خانمها : اشرفی خطیب‌لو ، امید ، تفضلی ، راستکار ، سلیمانی ، شیابایی ، صالح ، کردستانی و محمودی و آقایان : اکبر ، بیانی ، تفضلی ، جهانداری ، دانش‌پژوه ، زریاب خوئی سهیلی ، شریفی ، صفا ، گنیلی ، مدرس رضوی و وصال .

انجمنی که بدین ترتیب تأسیس شد بیش از یکسال و نیم دوام نیافت . در سال ۱۳۴۴ عده‌ای از کتابداران ایرانی با همفکری دو تن از کتابداران امریکائی که در آن تاریخ برای تدریس در رشته فوق لیسانس

کتابداری در استخدام دانشکده علوم تربیتی بودند و نیز یاری کتابدار کتابخانه انجمن ایران و انگلیس برای بار دوم در صدور تأسیس انجمن کتابداران ایران برآمدند. در جلسهای که در مهرماه ۱۳۴۴ در باشگاه دانشگاه تهران تشکیل شد این تصمیم به کسانی که در آن زمان دست اندرکار کتابداری در ایران بودند اعلام شد و یک هیأت ۸ نفری به عنوان هیأت مؤسس انجمن کتابداران انتخاب شد. این عده عبارت بودند از خانمها: فرنگیس امید، مهین تفضلی، لیلی جهان آرا (امیرارجمند)، معصومه دقیق، شهلا سپهری، فرخنده سعیدی، خورشید مفتاح و اولین وارطانی. این عده مسئولیت تدوین اساسنامه انجمن کتابداران ایران را به عهده داشتند و در این کار از کمکهای خانمها آیس لورر، مارگارت هاپکینز و کورا پولاک برخوردار بودند.

اساسنامه‌ای که بدین ترتیب تدوین شد در ۲۸ بهمن ماه ۱۳۴۴ به تصویب هیأت مؤسس رسید و طرف دو هفته تأسیس انجمن به ثبت رسانده شد و هیأت مدیره موقت از میان هیأت مؤسس انتخاب شد. هیأت مدیره موقت انجمن که مدت خدمتشان تا مهرماه سال ۱۳۴۶ ادامه یافت تشکیل می‌شد از:

خانم فرنگیس امید *رئیس*
 خانم لیلی امیرارجمند *نایب رئیس*
 خانم مهین تفضلی *خزانه دار*
 خانم شهلا سپهری *دبیر*

اولین مجمع عمومی انجمن در مهرماه ۱۳۴۵ تشکیل شد که در ضمن آن رسمیت انجمن صریحا اعلام شد. از آن تاریخ تا کنون اعضای هیأت مدیره در مجمع عمومی سالیانه انجمن و به رای کلیه اعضای حاضر در مجمع عمومی سالیانه انجمن

انتخاب شده‌اند . جدول زیر اعضای هیأت مدیره انجمن را در طی دهسال گذشته نشان می‌دهد .

سال	رئیس	نایب رئیس	خزانه دار	دبیر
مهر ۱۳۴۵	فرنگیس امید	لیلی امیرارجمند	مهین تفضلی	شهبلا سپهری
مهر ۱۳۴۶	ناصر مظاهری	لیلی امیرارجمند	خورشید مفتاح	شهبلا سپهری
۱۳۴۷	ناصر مظاهری	لیلی امیرارجمند	خورشید مفتاح	شهبلا سپهری
۱۳۴۸	ناصر مظاهری	نسرین تجدد	خورشید مفتاح	پرویز عازم
۱۳۴۹	علی سینائی	نسرین تجدد	فرخنده سعیدی	پرویز عازم
۱۳۵۰	علی سینائی	مهین تفضلی	فرخنده سعیدی	بدیع الله صمیمی
۱۳۵۱	لیلی امیرارجمند	مهین تفضلی	مهرانگیز حریری	بدیع الله صمیمی
۱۳۵۲	لیلی امیرارجمند	فریدون بدراهی	مهرانگیز حریری	عباس حری
۱۳۵۳	لیلی امیرارجمند	فریدون بدراهی	مهرانگیز حریری	عباس حری
۱۳۵۴	لیلی امیرارجمند	فرنگیس امید	مهرانگیز حریری	محمد علی موسوی نژاد

عضویت

مطابق اساسنامه انجمن کتابداران ایران ، اعضا این انجمن از چهار گروه زیر تشکیل می‌شود .

الف - اعضای اصلی : کسانی که در حال حاضر به کار کتابداری مشغول‌اند و یا سابقاً به این شغل پرداخته‌اند .
محصّلین یا فارغ التحصیلان مدارس کتابداری چه به کار کتابداری اشتغال داشته باشند چه نداشته باشند می‌توانند عضو انجمن کتابداران ایران باشند .

تعداد اعضای اصلی انجمن کتابداران ایران در دهسال گذشته در پایان هر سال عبارت بوده است از : (۱)

(۱) - در اینجا ذکر این نکته لازم است که آماري که از تعداد اعضا (ادامه در صفحه بعد)

اعضای هیات مدیره انجمن کتابداران ایران از سال ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۴

خانم مهین تفضلی

خانم لیلی امیراجمندی

خانم فرنگیس امید (شفا)

خانم خورشید مفتاح

آقای ناصر مظاهری

خانم نسرین تجدد

خانم شهلا سپهری

خانم فرخنده سعیدی

آقای علی سینائی

آقای پرویز عازم

خانم فروردین راستین

پیشخدمت مهرانگیز حویری
پرتال جامع علوم انسانی

آقای بدیع الله صمیمی

آقای محمدعلی موسوی نژاد

آقای فریدون بدره‌ای

آقای عباس حوری

۱۴۵ عضو	۱۳۴۵
۱۷۷ عضو	۱۳۴۶
۲۳۷ عضو	۱۳۴۷
۲۷۵ عضو	۱۳۴۸
۳۴۲ عضو	۱۳۴۹
۴۶۴ عضو	۱۳۵۰
۵۳۵ عضو	۱۳۵۱
۶۶۴ عضو	۱۳۵۲
۹۴۵ عضو	۱۳۵۳
۱۲۳۸ عضو	۱۳۵۴

ب - موسسات : کتابخانه‌ها ، مدارس کتابداری و سایر موسسات غیرانتفاعی که هدفهائی نظیر هدف های انجمن را دارا باشند می توانند ب — عضویت انجمن کتابداران ایران درآیند . در حال حاضر تعداد ۳۶ کتابخانه و مدرسه کتابداری به عضویت انجمن کتابداران ایران پیوسته اند .

ج - اعضای عادی : افراد غیر کتابدار که به فعالیتهای انجمن علاقمند بوده و با کمکهای معنوی و مادی خود در پیشرفت امور انجمن کوشش می نمایند می توانند عضویت انجمن کتابداران ایران را داشته باشند .

د - اعضای افتخاری : عضویت افتخاری انجمن امتیازی است که از طرف مجمع عمومی به اشخاصی داده می شود که در پیشرفت علم کتابداری در ایران خدمت قابل ملاحظه‌ای انجام داده باشند . عضویت افتخاری انجمن

(دنباله از صفحه قبل)

داده می شود بر مبنای شماره عضویت اعضا است ولی در واقع هیچگاه بیش از نیمی از ارقام ذکر شده حق عضویت خود را نپرداخته اند . یکی از دلایل آن بخصوص در سالهای اخیر آن است که دانشجویان رشته کتابداری حین تحصیل به عضویت انجمن در می آیند ولی پس از خاتمه تحصیلات عده‌ای از آنان از پرداخت حق عضویت و در نتیجه ادامه عضویت چشم می پوشند .

بطور دائم به این افراد اعطاء می شود . پیشنهاد انتخاب اعضای افتخاری توسط کمیته عضویت و با تصویب هیات مدیره انجمن صورت می گیرد ولی اخذ تصمیم در این باره نیاز به تصویب حداقل دو سوم تمام اعضا اصلی حاضر در جلسه مجمع عمومی و شرکت کننده در رأی گیری را دارد . افرادی که تا کنون به این افتخار نائل شده اند عبارتند از :

خانم مارگارت هایپکینز

خانم آلیس لورر

آقای جان اف هاروی

این هر سه به رأی اعضای انجمن در مجمع عمومی سال ۱۳۵۰ به

این افتخار نائل شده اند .

فعالیت‌های انجمن کتابداران ایران

فعالیت‌های انجمن کتابداران ایران بسیار متنوع است . این فعالیتها در واقع در چهار چوب فعالیت‌های کمیته‌های مختلف انجمن صورت می گیرد . که از ابتدای تاسیس انجمن ، شیوه کار بر همین روال بوده است . در طی ده سال فعالیت انجمن ، کمیته‌های مختلف در آن به کار مشغول بوده اند . کمیته‌هایی که در سالهای اولیه انجمن شروع به فعالیت کردند ، عبارت بودند از :

۱- کمیته اساسنامه به سرپرستی آقای علی سینائی و عضویت خانم

شهبلا سپهری آقای صانعی و آقای جان هاروی

۲- کمیته پذیرائی به سرپرستی خانم قدرت الزمان شیانی و عضویت

خانمها فرخنده سعیدی و گوهر صدقی

۳- کمیته طبقه بندی و فهرستنویسی (تهیه معیارهای متحدالشکل

طبقه بندی) به سرپرستی آقای ایرج افشار و عضویت خانمها ایران دقیق ،

مهین تفضلی و مارگارت هایپکینز و آقایان محمد تقی دانش پژوه و علی سینائی

۴- کمیته فرعی اصطلاحات به سرپرستی خانم ایران شیانی و عضویت خانم شهلا سپهری ، آقایان ایرج افشار ، دکتر جعفر شعار ، علی سینائی ، محمد حسین دانشی

۵- کمیته فرعی سرعنوانهای موضوعی به سرپرستی آقای علی اکبر جانا و عضویت خانم مهین تفضلی

۶- کمیته عضویت به سرپرستی خانم خورشید مفتاح و عضویت خانم الیزابت وین ، مهین تفضلی ، گیتا راسخ و آقای الهیار دبستانی .

۷- کمیته فعالیتهای کتابخانه برای کودکان و نوجوانان به سرپرستی خانم اولین وارطانی و عضویت خانمها آلیس لورر ، لیلی آهی ، توران میرهادی و جسی پارسونز

۸- کمیته قانونگذاری به سرپرستی آقای هوشنگ ابزازی و عضویت خانمها لیلی امیرارجمند و آلیس لورر .

۹- کمیته انتشارات به سرپرستی آقای محمد هادی فقیهی و عضویت خانمها نسرین تجدد ، پوری سلطانی و گیتا راسخ

۱۰- کمیته پذیرائی و برنامه به سرپرستی خانم قدرت الزمان شیانی و عضویت خانمها ایران دقیق ، الیزابت وین ، فرخنده سعیدی و گوهر صدقی .

۱۱- کمیته حقوقی به سرپرستی آقای ایرج افشار و عضویت خانم فرنگیس امید آقای دکتر جان هاروی و آقای ستایش البته کمیته های فوق همگی همزمان شروع به فعالیت نکردند و لیس اغلب در سال ۱۳۴۶ تشکیل شدند .

در حال حاضر رؤسای کمیته های مختلف انجمن توسط هیات مدیره انجمن انتخاب می شوند و رئیس هر کمیته همکاران خود را از میان اعضای انجمن انتخاب و با اتخاذ تدابیر لازم به کار در کمیته خود علاقمند می سازد .

کمیته‌هایی که در حال حاضر موجودیت دارند عبارتند از:

۱- کمیته عضویت

کمیته عضویت یکی از کمیته‌های مهم و فعال و در واقع رکن انجمن کتابداران ایران بوده است. اهمیت این کمیته بیشتر از آن جهت می‌باشد که تنها کمیته‌ای است که در تاریخ دهساله انجمن همیشه به انجام وظیفه مشغول بوده است. واضح است که انجمن بدون عضو نمی‌توانست موجودیتی داشته باشد و کمیته عضویت انجمن از ابتدای تأسیس امور مربوط به عضویت اعضا را بر عهده داشته است.

کارهای این کمیته عبارتست از:

۱- بررسی تقاضاهای عضویت در انجمن

۲- صدور برگه عضویت اعضا در هر سال

۳- وصول حق عضویت اعضا

۴- نگاهداری آدرس اعضای انجمن

۵- پیشنهاد انتخاب اعضای افتخاری انجمن

کسانی که در دهسال گذشته در کمیته عضویت انجمن فعالیت می‌کرده‌اند عبارت بوده‌اند از خانمها مهین تفضلی، گیتا راسخ، خورشید مفتاح، پروین سلیمانی، شهلا مروستی، الیزابت وین و آقای الهیار دبستانی در حال حاضر کمیته عضویت انجمن به سرپرستی خانم شهلا مروستی وظایف خود را انجام می‌دهد.

۲- کمیته روابط عمومی

کمیته‌ای که در حال حاضر با نام کمیته روابط عمومی فعالیت می‌کند قبلاً با نام کمیته پذیرائی و برنامه انجام وظیفه می‌نمود.

وظایف کمیته روابط عمومی در ابتدای کار برگزاری جلسات بحث یا کنفرانس و ضمناً تشکیل دادن جلساتی برای خوش‌آمدگویی یا بدرقه

مهمانان کتابدار محدود می‌شد. بعدها که علاوه بر برگزاری مهمانی‌ها کار برقرار کردن ارتباط بین انجمن کتابداران ایران و جامعه علاقمندان به این رشته و نیز بهتر شناساندن رشته و حرفه کتابداری به عموم بر عهده این کمیته محول شد نام این کمیته به کمیته روابط عمومی تغییر یافت.

مسئله یکی از مشکلترین وظایف کمیته روابط عمومی برگزار کردن جلسات مجمع عمومی سالانه انجمن می‌باشد، از آنجا که این کار همیشه با مشکلات فراوان روبروست همواره حوالی برگزاری مجمع عمومی، کمیته‌های موقت در کنار کمیته روابط عمومی با نام کمیته برگزاری مجمع عمومی به وجود می‌آید که از همکاری عده‌های بیشتر از کتابداران برخوردار است. از جمله کارهای این کمیته موقت، ترتیب دادن یک نمایشگاه کتابهای کتابداری است. از جمله فعالیتهای ارزنده کمیته روابط عمومی در طی دهسال گذشته تنظیم برنامه بیش از ۳۰ کنفرانس می‌باشد که هر کدام در نوع خود برای جامعه کتابداران ایران بسیار مفید و آموزنده بوده است. ضمناً کمیته روابط عمومی سعی بر آن دارد که فرصت را غنیمت بداند و از کتابداران سرشناس خارجی که به قصد بازدید به مملکت ما می‌آیند دعوت کند تا در زمینه تخصصی خود برای کتابداران ایران سخنرانی نمایند. در این راه، کمیته روابط عمومی از کمکهای سایر مؤسسات نیز برخوردار بوده است که از آن میان ابتدا باید گروه کتابداری دانشکده علوم تربیتی و سپس کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، باشگاه دانشگاه، مرکز خدمات کتابداری و مرکز مدارك علمی را نام برد.

کمیته روابط عمومی در طی دهسال گذشته از همکاری عده‌های بسیار برخوردار بوده است منجمله خانمها قدرت الزمان شیانی، پری فریدونیان، گوهر صدقی، ایران دقیق، فرخنده سعیدی، الیزابت وین،

آنوش هوسپیان ، مسعوده توفیق و آقای فرهاد وزیری . در حال

این کمیته به سرپرستی خانم شیرین رهبری فعالیت می کند .

ضمناً این کمیته برای برگزاری مجمع های عمومی سالانه از کمکهای خانمها شهلا مروستی ، فروردین راستین ، شیفته سلطانی و زهره علوی نیز برخوردار بوده

۳- کمیته آموزش

کمیته آموزش جوانترین کمیته انجمن کتابداران ایران می باشد زیرا فعالیت خود را از سال ۱۳۵۲ شروع کرده است . با وجود این می توان گفت که یکی از موفقترین کمیته های انجمن بوده است . شروع کار این کمیته به خاطر نیاز مفرطی بود که در جامعه کتابداری ایران به فعالیتهای آن احساس می شد . وظیفه این کمیته در حال حاضر برنامه ریزی و تشکیل دوره های کوتاه مدت کتابداری برای آندسته از کارمندان کتابخانه ها بویژه کتابداران شهرستانی است که چنین دوره هایی را ندیده اند و بدان سخت نیازمندند .

مشکلات کار این کمیته بیشمار بوده و هست مانند کمبود و حتی فقدان متون ساده فارسی کتابداری به همین مناسبت تدوین متون ساده کتابداری در ردیف اولین فعالیتهای کمیته درآمد . تنظیم واژه نامه کوچک کتابداری ، فهرست کوچک سرعنوانهای موضوعی ، تلخیص و ترجمه طبقه بندی ده دهی دیوئی و فهرست نسبی . و تدوین تولید و نشر کتاب از دست نوشته مولف تا نسخه چاپی ، و صد کتاب خواندنی متونی هستند که توسط کمیته آموزش تهیه شدند و پس از ویرایش آنها توسط کمیته انتشارات ، چاپ و منتشر شدند .

انتشار این متون وسیله ای بود برای امکان پذیر نمودن تشکیل دوره های کوتاه مدت کتابداری . از آنجا که اصولاً مدارس کتابداری و امکانات کارآموزی در شهر تهران متمرکز شده اند ، کمیته آموزش تصمیم گرفت دامنه

فعالیت‌های خود را به شهرستانها بکشاند و دوره‌های کوتاه مدت کتابداری را در شهرستانها تشکیل دهد. بدین ترتیب این دوره‌ها در شهرستانهای کرمانشاه، کرمان، اهواز، تبریز و اصفهان تشکیل شد. مجموعاً تعداد ۲۳۹ نفر در این کلاسها شرکت کرده و موفق به اخذ گواهینامه این دوره شده‌اند.

کمیته آموزش انجمن کتابداران تا کنون از همکاری و همفکری عده زیادی از اعضاء انجمن بهره برده است. در این میان آنچه کمیته آموزش را در نیل به هدفهای خود موفق گرداند از یکسو وجود امکاناتی است که گروه کتابداری دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران در اختیار این کمیته گذاشته و از سوی دیگر همکاری مرکز خدمات کتابداری برای پیشبرد هدفهای این کمیته است.

کمیته آموزش از ابتدا تا کنون به سرپرستی خانم نوش آفرین انصاری و با همکاری خانمها: امید، انوار، بهنام، حریری، طاهری، عظیمی، علوی، قزل ایغ، معدوحی و آقایان آذرنگ، افشارپناه، حوری، حقیقی، دیبانی، رضائی، صمیمی، فانی، گنجیان، مجابی، مرادی و مهراد پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فعالیت کرده که این عده گروهی عضو کمیته بوده‌اند و گروهی دیگر تدریس در دوره‌های کوتاه مدت کتابداری را به عهده گرفته‌اند.

کمیته آموزش در حال حاضر مشغول مطالعه امکانات برنامه ریزی و اداره دوره‌های مکاتبه‌ای کتابداری است و دانشگاه آزاد ایران نیز از کمیته آموزش جهت همکاری در فراهم آوردن مقدمات برنامه‌های تدریس کتابداری از طریق تلویزیون دعوت به عمل آورده است.

بالاخره کمیته آموزش امیدوار است بتواند روزی راه استفاده از کتاب و کتابخانه را به عموم مردم آموزش دهد.

کمیته انتشارات در مهرماه ۱۳۴۶ به سرپرستی آقای محمد هادی فقیهی و عضویت خانمها نسرین تجدد، پوری سلطانی و گیتا راسخ تشکیل شد. هدف از تشکیل این کمیته انتشار خبرنامه انجمن کتابداران ایران بود. تا سال ۱۳۴۹ انتشار خبرنامه انجمن مدتی توسط این کمیته صورت گرفت و مدتی هم وظائف آن توسط اعضای هیأت مدیره انجمن انجام می شد. تا این تاریخ خبرنامه انجمن در حقیقت تنها يك آگاهی نامه خبری بود که اعضای انجمن را از اخبار مربوط به انجمن آگاه ساخت.

در سال ۱۳۴۹ در کمیته انتشارات تجدید سازمان شد و این کمیته کار خود را به سرپرستی خانم پوری سلطانی از سر گرفت.

به تدریج کارهای کمیته انتشارات وسعت گرفت خبرنامه که در شروع

کار تنها گزارش بود از فعالیتهای انجمن از همان ابتدای کار کمیته

جدید انتشارات، بعد تازه‌ای به خود گرفت و مقاله‌هایی در زمینه‌های

مختلف کتابداری در آن درج شد. از سال ۱۳۵۰ به پیشنهاد کمیته

انتشارات و تصویب هیات مدیره قرار شد که به جای نشریه فصلی خبرنامه

انجمن کتابداران در نشریه منتشر شود و یکی ماهنامه و حاوی اخبار کتابداری

در ایران و جهان و دیگری فصلنامه تنها حاوی مقالاتی در زمینه کتابداری

و رشته‌های وابسته بدین ترتیب اخبار ماهانه انجمن کتابداران ایران و خبر

نامه انجمن کتابداران ایران از ابتدای سال ۱۳۵۰ منتشر شد. در ۱۳۵۲

نام خبرنامه به نامه انجمن کتابداران ایران تغییر عنوان یافت.

از دیگر وظایف کمیته انتشارات و پیرایش نشریاتی است که توسط کمیته

آموزش تهیه و به عنوان نشریه انجمن کتابداران منتشر می شود و فهرست

آن قبلاً در فعالیتهای کمیته آموزش آمده است.

در سال ۱۳۵۳ کمیته انتشارات از هیات مدیره درخواست کرد

قسمتی از بودجه انجمن برای ترجمه یا تدوین متون کتابداری به زبان فارسی تخصیص داده شود و هیات مدیره نیز با این پیشنهاد موافقت نمود. در نتیجه انتخاب متون قابل ترجمه و ترتیب ترجمه و انتشار آنها در شمار برنامه‌های آینده کمیته انتشارات قرار گرفت؛ در صورتی که تالیفاتی نیز به زبان فارسی در این رشته وجود داشته باشد کمیته انتشارات در صورت تصویب و قابل انتشار شناختن متن اثر، ترتیب چاپ آن را خواهد داد. در این زمینه در حال حاضر یکی از تالیفات آقای هوشنگ ابرامی در دست ویرایش و چاپ است.

کمیته انتشارات در طول ۶ سال فعالیت خود توانسته است سطح نشریه فصلنامه خود را که اکنون با نام نامه انجمن کتابداران ایران به دست اعضا و غیر اعضا می‌رسد به حدی برساند که هم مقبول جامعه کتابداران ایران و هم مورد قبول مجامع بین‌المللی کتابداری واقع شود. شاهد این مدعی عضویت سرپرست کمیته انتشارات در کمیته ویرایشگران مجلات کتابداری (۱) در فدراسیون بین‌المللی انجمنهای کتابداری است. به علاوه نامه انجمن کتابداران ایران توانسته است در میان غیر کتابداران نیز بازار فروش پیدا کند. شاید یکی از دلایل اعتبار نامه انجمن کتابداران ایران در میان جامعه غیر کتابدار، بخش نقد و معرفی کتاب آن است که هر بار به بررسی حدود ۸ تا ۱۲ عنوان از کتابهای جدید انتشار توسط منتقدین معنبر و متخصص می‌پردازد.

کمیته انتشارات موفقیت خود را قبل از هر چیز مدیون همکاری بی‌دریغ مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی است که کلیه امور مربوط به چاپ و صحافی این نشریه را در چاپخانه خود به عهده گرفته است. اعضای کمیته انتشارات در طول ۶ سال عمر آن اغلب از میان

(1) - Working Group for the Editors of Library Journals.

کارمندان مرکز خدمات کتابداری انتخاب شده‌اند . با وجود این تعداد افرادی که با این کمیته همکاری کرده‌اند ، چه کتابدار و چه غیر کتابدار ، به حدی بوده است که بجز آن می‌توان گفت هیچ کمیته‌ای به اندازه کمیته انتشارات اقبال آن را نداشته است که از همکاری مداوم کسانی برخوردار باشد که اعم از کتابدار ، عضو انجمن ، عضو کمیته انتشارات و یا هیچیک از اینها در تدوین یا ترجمه مقالات ، طراحی پشت جلد ، چاپ و انتشار و پخش و ارسال آن برای مشترکان و یا توزیع آن برای فروش به کتابفروشیها با این کمیته همکاری داشته‌اند .

تیراژ خبرنامه انجمن در ابتدای شروع کار کمیته جدید انتشارات تعداد ۳۰۰ نسخه بود که در حال حاضر به ۱۵۰۰ نسخه رسیده است . کمیته انتشارات از ابتدای شروع فعالیت خود به سرپرستی خانم پوری سلطانی و با همکاری خانمها فرشته انوار ، شیرین تعاونی ، زهرا شادمان ، نازی عظیمی ، فرشته کاشفی و آقایان شاهخ افشارپناه ، نورالله مرادی بهاء‌الدین خرمشاهی ، هوشنگ رهنما ، کامران فانی ، پات مارتینسز مهدی مجتبیوی نائینی ، جان هاروی فعالیت کرده است . ضمناً خانمها بورلی بروستر ، ماندانا صدیق بهزادی ، مری عظیمیان و آقایان پرویز توفیق ، فرهاد سلطانی و احمد صیاحی مداوماً با این کمیته همکاری داشته‌اند . طراحان کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز مدتی برای طراحی پشت جلد نشریات این کمیته همکاری داشته‌اند .

در ابتدای کار کمیته انتشارات مقالات مندرج در خبرنامه انجمن کتابداران بدون امضای نویسندگان یا مترجمین درج می‌شد . ولی از ابتدای سال ۱۳۵۰ قرار شد که نویسندگان و مترجمین ، خود مسئولیت محتوای مقالاتشان را به عهده بگیرند و آن را امضاء نمایند . نتیجتاً تنها از ابتدای سال ۱۳۵۰ به بعد است که می‌توان همکاران کمیته انتشارات

را برای تالیف یا ترجمه مقالات و یا نقد نویسی نام برد . از این تاریخ تا کنون تعداد ۱۲۲ مقاله و ۹۰ نقد کتاب در نامه انجمن کتابداران درج شده است که مؤلفین یا مترجمین مقالات عبارت بوده‌اند از :

خانمها گیتی آرین ، پرچهر اعتمادی ، نوش آفرین انصاری ، پروانه بهار (خسروپور) ، مهوش بهنام ، شیرین تعاونی ، فروردین راستین فرخنده سعیدی ، پوری سلطانی ، شیفته سلطانی ، زهرا شادمان ماندانا صدیق بهزادی ، مهرانگیز صمدی ، نازی عظیمی ، پروین علومی زهره علوی ، فرشته کاشفی ، آلیس لورر ، شهلا مروتی و آقایان عبدالرحیم آذرنگ ، اسدالله آزاد ، هوشنگ ابرامی ، عبدالرحیم احمدی ، شاهرخ افشاریناه ، فریدون بدره‌ای ، عباس حری دریوش حقیقی طلب ، بهاء‌الدین خرمشاهی ، حسین دانشی ، عربعلی رضائی ، مجید رهنما ، ابازر سپهری ، ضیاء‌الدین سجادی ، علی سجادی علی احمد صابر ، احمد طاهری عراقی ، کامران فانی ، محمد حسین گنجیان ، مهدی مجتبی نائینی ، نورالله مرادی ، محمد باقر مؤمنی پرویز مهاجر ، جعفر مهاد ، علی نیکسار ، مهرداد نیکنام ، جان هاروی .
و نقد نویسان عبارت بوده‌اند از :

خانمها : نوش آفرین انصاری ، مهوش بهنام ، مهین دستمالچی پوری سلطانی ، آسانگ ، زهرا شادمان ، نازی عظیمی ، شهلا مروتی ، مهرخ ملکیان و آقایان : احمد اشرف ، شاهرخ افشاریناه ، حسن انوشه ، فریدون بدره‌ای ، ابراهیم بنی احمد ، محمد پیغون ، عباس حری ، محمود حقیقی ، سعید حمیدیان ، احمد خاک نگار ، بهاء‌الدین خرمشاهی ، حسین دانشی ، عربعلی رضائی ، مهرداد رهسپار ، مصطفی سید صادق ، احمد طاهری عراقی ، علی اکبر عطرفی ، کامران فانی ، غلامرضا فدائی عراقی ، احمد کریمی ، محمد جعفر محجوب ، نورالله مرادی ، جلال مساوات

ضیاء موحد.

که از میان آنها تعداد ۱۰۵ مقاله و ترجمه و نقد توسط اعضای کمیته انتشارات و تعداد ۵۳ مقاله و ترجمه و نقد توسط سایر اعضای انجمن و تعداد ۵۴ مقاله و ترجمه و نقد توسط همکاران کمیته که عضو انجمن نبوده‌اند تهیه شده است.

کمیته حقوقی

اولین کمیته حقوقی انجمن کتابداران ایران در دوره جدید فعالیت انجمن در آغاز سال ۱۳۴۹ تشکیل شد سرپرستی این کمیته را خانم شهلا سپهری به عهده داشته و اعضای آن عبارت بودند از خانمها مهین تفضلی، گیتا راسخ، اولین وارطانی و بعداً خانم متین دخت سپهری و خانم اشرف ملك مدنی نیز به کمیته پیوستند. وظیفه کلی کمیته عبارت بود از رهبری فعالیتهای انجمن در زمینه قوانین و مقررات اداری مربوط به کتابداران و دیگر مواد آموزشی، کتابخانه‌ها و مراکز اسناد و اطلاعات علمی و نیز کوشش در حفظ منافع انجمن و اعضای آن.

این کمیته در اولین جلسه خود تصمیم گرفت به مطالعه وضع موجود کتابخانه‌ها در تشکیلات دولتی و غیر دولتی ایران و وضع استخدامی کتابداران در این مؤسسات بپردازد و به این منظور اقدام به گردآوری نمونه‌هایی از مقررات مربوط به تشکیلات و وضع استخدامی وزارت خانه‌ها، مؤسسات دولتی و شهرداریها نمود و در عین حال طرح طبقه بندی مشاغل در يك وزارت خانه و نیز قانون تأسیس کتابخانه‌های عمومی را مورد بررسی قرار داد. این کمیته همچنین ضمن تماسهایی با سازمان امور اداری و استخدامی کوشش نمود که نظر مشورتی آن مورد توجه واحدهائی که در آن سازمان مسئول بررسی وضع سازمانی وزارتخانه‌ها و نیز وضع استخدامی کتابداران هستند قرار گیرد.

از سوی دیگر این کمیته اقدام به تهیه پرسشنامه‌ای درباره هدف، وظایف، نوع و استفاده کنندگان از کتابخانه‌های مختلف نمود تا برای کتابخانه‌ها فرستاده شود و با در نظر گرفتن جوابهاییکه به آنها داده خواهد شد بررسی کاملتری از کتابخانه‌ها به عمل آورد.

در آغاز سال ۱۳۵۱ در کمیته حقوقی انجمن تجدید سازمان کلی به عمل آمد آقای علی سینائی به سرپرستی کمیته منصوب شد و اعضای کمیته عبارت بودند از خانمها زهره علوی و لیلا کامکار پارس و آقایان دکتر فریدون بدراهی و پرویز عازم، بعداً آقایان حسن احمدی و بهاء‌الدین خرمشاهی نیز به کمیته پیوستند.

کمیته جدید به منظور آن که دید روشنتری در مورد برنامه‌های کمیته داشته باشد از همان آغاز کار در صدور برآمد هدفهای کمیته را مشخص نماید و طی مکاتبه‌ای با هیأت مدیره انجمن، هدفهای کمیته همان طور که در طرح اساسنامه جدید انجمن آمده بود بشرح زیر مشخص شد:

"این کمیته فعالیتهای انجمن را در زمینه قوانین و مقررات اداری مربوط به کتابداران، کتاب و دیگر مواد آموزشی، کتابخانه‌ها و مراکز اسناد و اطلاعات علمی رهبری خواهد نمود و کوشش به عمل خواهد آورد تا تفاهم بیشتری درباره کتابخانه و خدمات آن در میان مقامات مسئول به وجود آید و بدین وسیله نسبت به حقوق کتابدار و کتابخانه توجه کافی مبذول گردد."

پس از تصریح وظایف، کمیته با دعوتی از گروهی از کتابداران و کسب نظر آنان یک برنامه دراز مدت برای خود در نظر گرفت که عبارت بود از تهیه طرح طبقه بندی مشاغل کتابداری با در نظر گرفتن طبقه بندی‌هایی که در معالک دیگر صورت گرفته است علاوه بر این برنامه‌های کوتاه مدت

کمیته برقرار ساختن ارتباط با سازمان امور اداری و استخدامی و کوشش در راه شناساندن بهتر کتابخانه‌ها از طریق انتشار مقالاتی در روزنامه‌ها تعیین شد.

کمیته در اولین جلسات خود استفاده از فعالیتهای کمیته قبلی را مورد توجه قرار داد، و تصمیم گرفت برای تهیه طرح طبقه بندی مشاغل کتابداری، بررسی وضع موجود کتابخانه‌های ایران و وضع استخدامی کتابداران را که در کمیته قبلی پیشنهاد شده بود به مرحله عمل درآورد و این منظور اقدام به تهیه پرسشنامه‌هایی نمود. این پرسشنامه‌ها در دو فرم تهیه و برای کتابخانه‌ها و کتابداران ارسال شد. جمع پرسشنامه‌های ارسالی برای چهار نوع کتابخانه (آموزشگاهی، اختصاصی، دانشگاهی و عمومی) ۷۳۷ برگ و جمع پرسشنامه‌های ارسالی برای کتابداران ۱۸۹۷ برگ بوده است. استخراج پاسخ‌های رسیده از این پرسشنامه‌ها و تنظیم نتیجه آن به صورت گزارش نهائی تا اواسط سال ۱۳۵۳ به طول انجامید و بالاخره گزارش نهائی تحت عنوان "بررسی اجمالی سازمان و خدمات کتابخانه‌های ایران" در اواخر سال ۱۳۵۳ منتشر شد.

همزمان با استخراج نتایج بررسی بالا، کمیته به مطالعه شرح وظایف کتابداران در کشورهای خارجی پرداخت و با استفاده از منابع خارجی و نیز پاسخهایی که به پرسشنامه‌ها داده شده بود طرح مقدماتی طبقه بندی مشاغل کتابداری را تهیه کرد و ضمن تماسهایی با سازمان امور اداری و استخدامی کوشید نظریات انجمن در طرح نهائی طبقه بندی مشاغل کتابداری گنجانیده شود. طرح مقدماتی طبقه بندی مشاغل کتابداری که از طرف کمیته حقوقی تهیه شده بود در تیر ماه سال ۱۳۵۲ انتشار یافت.

در زمینه برنامه‌های کوتاه مدت، کمیته موفق شد ارتباط منظمی با اداره کل طبقه بندی مشاغل و نیز مدبریت کل برنامه ریزی آموزشی سازمان

امور اداری و استخدامی برقرار کند که نتیجه آن همانطور که اشاره شد پذیرش برخی از نظریات انجمن جهت گنجاندن در طرح نهائی طبقه بندی مشاغل بود. علاوه بر آن کمیته موفق شد چند مقاله در مورد کتابداری و کتابخانه‌ها جهت آشنائی جامعه با وضع کتابخانه‌های ایران و اهمیت کار کتابداری در روزنامه‌های کشور انتشار دهد.

با انجام برنامه‌های دراز مدت کمیته، فعالیت آن از آغاز سال ۱۳۵۴ محدود به راهمنائی کتابداران در زمینه وضع استخدامی آنان شد. فعالیت‌های بین‌المللی

انجمن کتابداران ایران علاوه بر فعالیت‌های خود در سطح ملی در صحنه کتابداری بین‌المللی نیز نقش خود را ایفاء نموده است.

از سال ۱۳۴۷ که انجمن به عضویت فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های کتابداری (ایفلا) درآمد، همه ساله تعدادی از اعضای انجمن در مجمع عمومی سالانه این انجمن شرکت کرده‌اند. شرکت اعضای انجمن محدود به حضور در جلسات نبوده است و سخنرانیهائی نیز در کمیته‌های مختلف ایفلا داشته‌اند که در این زمینه می‌توان از سخنرانی زهرا شادمان در سال ۱۳۵۱ در میزگرد کنترل کتابشناسی بین‌المللی برای معالک در حال توسعه درباره مشکلات کاربرد استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناسی در نشریات فارسی و راه ایجاد یک کتابشناسی ملی جامع و جاری؛ سخنرانی خانم نوش‌آفرین انصاری در سال ۱۳۵۲ در کمیته کتابخانه‌های دانشگاهی درباره کتابخانه‌های دانشگاهی در خاور میانه؛ و نیز از سخنرانیهائی خانم پوری سلطانی در سال ۱۳۵۳ درباره کتابخانه‌های کودکان در ایران در پیش‌کنفرانس ایفلا برای کتابخانه‌های کودکان و مشکلات ویرایش مجلات کتابداری در معالک در حال توسعه با تأکید درباره مسائل ایران در کمیته ویرایشگران مجلات کتابداری می‌توان نام برد.

حضور اعضای انجمن در صحنه بین المللی کتابداری و دکومانتاسیون با انتخاب خانم امیر ارجمند به عنوان مشاور دبیر کل یونسکو و عضویت خانم سلطانی در کمیته ویرایشگران مجلات کتابداری و کمیته فهرستنویسی مواد دید و شنودی؛ عضویت شادمان در کمیته کتابداران معالک در حال توسعه عضویت آقای سینائی در هیات اجرایی فد راسیون بین المللی دکومانتاسیون و آقای دانشی در کمیته دکومانتاسیون معالک در حال توسعه، توانسته انجمن کتابداران را به صورت يك انجمن فعال معرفی نمایند.

مسائل مالی انجمن

رسم بر آن است که هر سال در مجمع عمومی انجمن کتابداران گزارش مالی مسوطی به اعضا ارائه شود. در اینجا غرض ارائه گزارش مالی دهساله انجمن نیست بلکه تنها اشاره‌ای به منابع مالی انجمن خواهد شد. در ابتدای کار بودجه انجمن تنها از راه دریافت حق عضویت از اعضا و نیز مبالغ مختصری که از طرف اعضا به انجمن هدیه می‌شد، تأمین می‌گشت. با نضج گرفتن فعالیت‌های انجمن مشاهده شد که این مختصر انجام کلیه اموری را که بر عهده انجمن است تکافونمی‌کند، به همین مناسبت هیات مدیره انجمن و اعضای فعال آن به فکر یافتن راه حلی برای تأمین بودجه انجمن افتادند. اولین مؤسسه‌ای که به انجمن کمک مالی داد موسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی بود که در سال ۱۳۵۰ به هنگام ریاست جناب آقای دکتر اکبر اعتماد مبلغ سیصد هزار ریال به انجمن کمک مالی نمود این کمک مالی در سال‌های بعد نیز ادامه یافت.

در سال ۱۳۵۱ که سرکار خانم لیلی امیر ارجمند به ریاست انجمن انتخاب شدند هیات مدیره انجمن در صدد پیدا کردن راه حلی برای دریافت کمک مالی مداوم تر افتاد و پس از فعالیت‌های زیاد از سال ۱۳۵۱ انجمن کتابداران موفق شد سالیانه مبلغی از بودجه عمومی دولت دریافت کند

که بتواند مخارج خود را تامین کند .

در حال حاضر بودجه انجمن از طریق بودجه کمک به موسسات و انجمن‌های حرفه‌ای وزارت علوم، به سالی ۲ و ۳ میلیون ریال بالغ می‌شود که این خود باعث ایجاد امکانات برای فعالیت گسترده‌ای شده است. که از آنجمله‌اند : تشکیل کلاسهای کارآموزی کوتاه مدت و انتشار متون کتابداری .

امید است که در سالهای آینده دامنه این امکانات مالی وسیع‌تر شود تا انجمن بتواند مستقلاً مخارج خود را تامین کند .

در حال حاضر کمک‌های غیر نقدی که باعث می‌شود انجمن بتواند به فعالیتهای خود ادامه دهد عبارتند از امکاناتی که کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، دانشکده علوم تربیتی و موسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی در اختیار انجمن می‌گذارد که در این میان کمکهای موسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی بیش از همه قابل اهمیت است چون علاوه بر تامین قسمتی از نیروی انسانی برای فعالیتهای مختلف، دفتری در اختیار انجمن گدازده است و به علاوه اجازه داده است تا از کلیه وسایل و نیروی انسانی چاپخانه موسسه برای چاپ نشریات انجمن استفاده شود .

ژویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در خاتمه

فعالیتهای دهساله انجمن کتابداران ایران نشان داده است که يك انجمن حرفه‌ای در صورتیکه اعضای آن مایل باشند می‌تواند به صورت يك سازمان زنده و فعال در آید . تا کنون تنها پشتوانه موفقیت انجمن کتابداران ایران فعالیت و همکاری اعضای آن بوده است. امید است که در آینده نیز با توسعه هر چه بیشتر همکاری و همفکری اعضا و جمله دستداران کتاب انجمن قدم‌های موثرتری برای پیشبرد کتابداری در ایران بردارد .